

Н.О. Будна, Т.В. Гладюк, М.М. Гладюк

ПРИРОДОЗНАВСТВО

Робочий зошит

4 клас

До підручника

Т.В. Гладюк, М.М. Гладюк

*Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах
комісією з педагогіки та методики початкового навчання
Науково-методичної ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України*

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

ВСЕСВІТ І СОНЯЧНА СИСТЕМА

Уявлення давніх людей про Землю і Всесвіт

1. Доповни речення.

Увесь навколишній світ називають _____.
У давнину люди вважали, що центром Всесвіту є _____.
Найпоширенішим було уявлення про Землю як про тіло _____ і _____ форми.

2. З'єднай стрілками імена учених і їхні погляди на Землю і Всесвіт.

Аристарх
Самоський

вперше висловив ідею
про кулястість Землі

Аристотель

навів докази кулястої форми Землі

Клавдій
Птоломей

вперше висунув припущення, що
Земля обертається навколо Сонця

Піфагор

створив вчення про будову
Всесвіту, згідно з яким всі світила
рухаються навколо Землі, а розміри
Всесвіту обмежуються сферою
нерухомих зір

3. Використовуючи різноманітні джерела, підготуй і запиши повідомлення про те, як люди досліджували космос.

Сонячна система, її склад

1. Доповни речення.

Сонячну систему утворюють _____ та _____, що обертаються навколо нього.

2. У поданому переліку підкресли назви космічних тіл. Поясни свій вибір.

Пісок, Сонце, повітря, Місяць, вода, зоря, ґрунт, Земля, комета, береза, астероїд, метелик, метеороїд.

3. Запиши назви космічних тіл, що утворюють Сонячну систему.

1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____
5. _____ 6. _____ 7. _____ 8. _____

4. З'єднай стрілками назви космічних тіл з їхніми визначеннями.

Планета

Сонце

Супутник

Розжарене космічне тіло

Велике холодне космічне тіло

Холодне космічне тіло,
яке обертається навколо планет

Сонце — зоря, центральне тіло Сонячної системи

1. Доповни речення.

Сонце — найближча до Землі _____, розжарена _____ куля. Відстань від Землі до Сонця — _____. На поверхні Сонця температура становить _____ градусів, а в глибині — _____ градусів.

2. Чому на Землі можливе існування життя? Доведи.

3. Порівняй Сонце і планету Земля, заповнивши таблицю.

<i>Ознаки для порівняння</i>	<i>Сонце</i>	<i>Планета Земля</i>
Форма тіла		
Розміри (великі, малі)		
Розжарене чи холодне тіло?		
Чи випромінює світло й тепло?		

Зроби висновок про подібні й відмінні ознаки.

Подібні ознаки: _____

Відмінні ознаки: _____

4. Добери і запиши народні прислів'я (або загадки, приказки, заклички) про значення Сонця у природі та житті людини.

Планети Сонячної системи

1. Запиши назви планет Сонячної системи, позначені на малюнку цифрами.

	<p><i>Планети земної групи</i></p> <p>1. _____</p> <p>2. _____</p> <p>3. _____</p> <p>4. _____</p>	<p><i>Планети-гіганти</i></p> <p>5. _____</p> <p>6. _____</p> <p>7. _____</p> <p>8. _____</p>
--	--	---

2. Доповни речення.

Чим ближче планета до Сонця, тим температура її поверхні _____, період обертання навколо Сонця _____.

3. Порівняй планети земної групи і планети-гіганти. Заповни таблицю.

<i>Ознаки для порівняння</i>	<i>Планети земної групи</i>	<i>Планети-гіганти</i>
Віддаленість від Сонця (ближче, чи далі)		
Розміри (малі, великі)		
Поверхня (тверда, чи нетверда)		

4. Порівняй планети Меркурій і Нептун за планом.

План

1. Форма планет.
2. До якої групи належать.
3. Віддаленість від Сонця.
4. Розміри планет.
5. Температура поверхні.
6. Характеристика поверхні.

Зроби висновок про подібні й відмінні ознаки.

Подібні ознаки: _____

Відмінні ознаки: _____

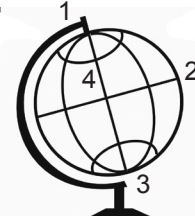
5. Використовуючи різноманітні джерела, підготуй і запиши повідомлення про одну з планет Сонячної системи.

Земля — планета Сонячної системи

1. Доповни речення.

Полюси Землі — це точки, через які проходить _____ Землі. На однаковій відстані від полюсів проходить уявна лінія — _____. Довжина екватора Землі — _____. Екватор поділяє Землю на дві півкулі: _____ і _____.

2. Розглянь зображення глобуса. Підпиши, що на ньому позначено цифрами.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

3. Порівняй планети Венера і Земля за планом.

План

1. Форма планет.
2. До якої групи належать.
3. Віддаленість від Сонця.
4. Розміри планет.
5. Температура поверхні.
6. Характеристика поверхні.

Зроби висновок про подібні й відмінні ознаки.

Подібні ознаки: _____

Відмінні ознаки: _____

Добовий і річний рух Землі

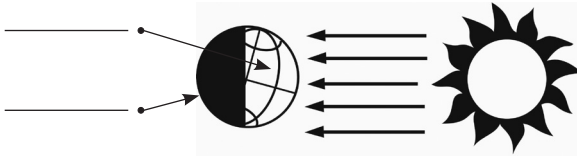
1. Відгадай загадку. Слово-відгадку запиши.

Чорна корова всіх людей поборолла, а білий віл усіх людей підвів. _____

2. Продовж речення.

День і ніч буває тому, що _____

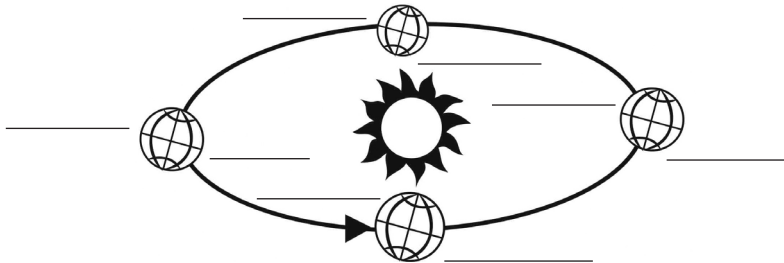
3. Підпиши, де на малюнку зображено день, а де — ніч.

4. Впиши пропущені слова.

Повний оберт навколо своєї осі Земля робить за _____, яка триває _____.

5. Підпиши на малюнку назви пір року.

6. Доповни речення.

Повний оберт навколо Сонця Земля робить за _____ діб. Цей період називається _____. Високосний _____ триває _____ діб.

7. З'єднай стрілками частини правильних тверджень.

Якщо у південній півкулі зима,

то там літо.

Якщо Сонце краще освітлює
південну півкулю,

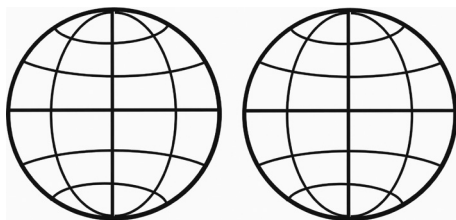
то в південній півкулі
осінь.

Якщо в північній півкулі весна,

то в північній півкулі літо.

Теплові пояси Землі

1. Зафарбуй на малюнку теплові пояси Землі: блакитним кольором холодні, зеленим — помірні і жовтим — жаркий. З'єднай стрілками зображені теплові пояси з їхніми назвами.

- 1 Жаркий (тропічний) пояс
- 2 Північний помірний пояс
- 3 Південний помірний пояс
- 4 Північний холодний пояс
- 5 Південний холодний пояс

2. Доповни речення.

Кількість сонячного тепла, яку отримує земна поверхня від екватора до полюсів, _____. Найтепліше у поясі _____, тому що земна поверхня отримує там _____ сонячного тепла. Найхолодніше у поясах _____. Земна поверхня отримує там _____ сонячного тепла. У помірних теплових поясах спостерігається наступна закономірність: чим далі від жаркого поясу, тим зима _____ і _____, чим ближче — тим літо — _____ і _____.

3. З'єднай стрілками частини правильних тверджень.

Найбагатший рослинний
і тваринний світ у поясі

холодному, бо там
мало тепла.

Найбідніша жива природа
у поясі

жаркому, тому що
там найтепліше.

4. Продовж речення.

Тривалість дня і ночі мало відрізняється у поясі _____ . Узимку короткі ночі, а влітку довгі у поясах _____ . Полярний день і ніч спостерігаються у поясах _____ .

Місяць — природний супутник Землі

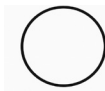
1. Доповни речення.

Місяць — найближче до Землі _____ тіло _____ . Відстань від Землі до Місяця — _____ . Зміни видимої із Землі освітленої частини поверхні Місяця називають _____ .

2. Продовж речення.

Місяць називають природним супутником Землі, тому що _____ .

3. Розглянь малюнки. Запиши назви зображених фаз Місяця.

4. Впиши у квадратики цифри так, щоб вони позначали небесні тіла від найменшого до найбільшого.

Земля

Сонце

Місяць

5. Поміркуй! Чи є на Місяці умови для життя? Запиши.

6. Порівняй Місяць і Сонце. Заповни таблицю.

<i>Ознаки для порівняння</i>	<i>Сонце</i>	<i>Місяць</i>
Форма тіла		
Відстань до Землі		
Розміри		
Розжарене чи холодне тіло?		
Тверде чи газове тіло?		
Чи випромінює світло й тепло?		

Зроби висновок, чим вони подібні і чим відрізняються.

Подібні ознаки: _____

Відмінні ознаки: _____

Сузір'я

1. З'єднай стрілками частини правильних тверджень.

Зоря — це

ділянка зоряного неба з певним розташуванням групи яскравих зір.

Сузір'я — це

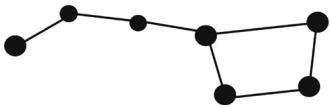
велетенське розжарене газове тіло кулястої форми.

2. Запиши відомі тобі назви сузір'їв.

3. Доповни речення.

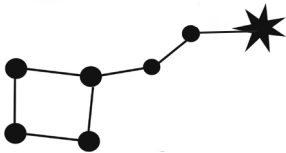
Полярна зоря — це найяскравіша зоря сузір'я _____, що вказує на _____.

4. З'єднай стрілками зображення зорі і сузір'їв з їхніми назвами.

Великий Віз

Малий Віз

Полярна зоря

Чумацький Шлях — наша Галактика. Сучасні уявлення про Всесвіт

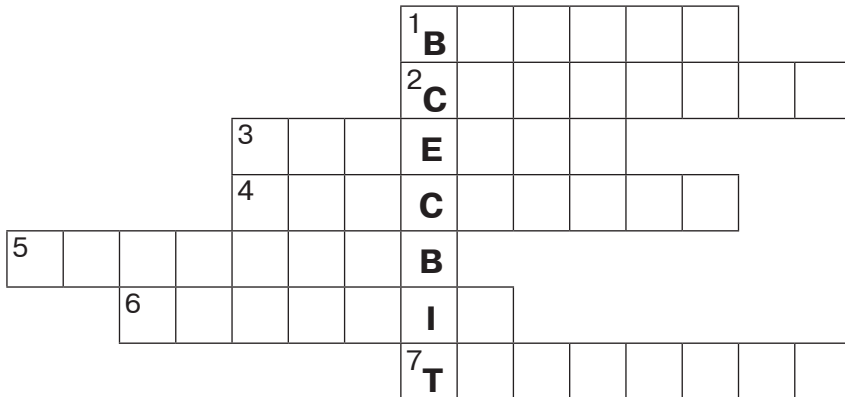
1. Продовж речення.

Велетенська зоряна система — це _____.

За формою наша Галактика нагадує _____.

Сукупність галактик і простір між ними називають

2. Розгадай кросворд «Всесвіт».

1. Планета Сонячної системи.
2. Апарат, який обертається навколо Землі, забезпечуючи телезв'язок.
3. Перший космонавт незалежної України.
4. Американський астронавт, який побував на Місяці.
5. Учений, який сконструював перший космічний корабель.
6. Перший у світі космонавт.
7. Прилад для спостереження за космічними тілами.

Навчальний проект
Мандрівка просторами Всесвіту, про яку ти мрієш

1. Назва теми (маршрут подорожі).

2. План роботи.

3. Джерела інформації.

4. Цікаві відомості.

5. Ілюстрації або фотографії.

ПЛАН І КАРТА

Горизонт. Сторони горизонту

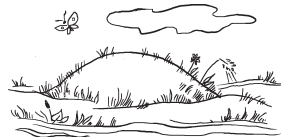
1. Відгадай загадку. Слово-відгадку запиши.

У дорогу вирушаю,
щоб дістатись небокраю.
Я за ним, він — утікати,
не дається наздогнати. _____

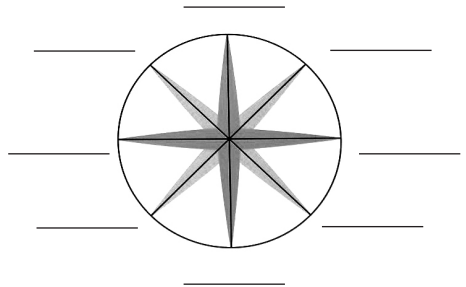
2. Продовж речення.

Видима частина поверхні Землі, яку бачить навколо себе людина, — _____. Уявна лінія між земною поверхнею і небом — _____.

3. Розглянь малюнки. Підпиши, де зображено відкриту місцевість, а де — закриту.

4. Підпиши на малюнку скорочено основні і проміжні сторони горизонту.

Орієнтування на місцевості за Сонцем і місцевими ознаками

1. Продовж речення.

Орієнтуватися на місцевості — означає вміти визначати

_____.

2. З'єднай стрілками правильні твердження.

З північного
боку

- на стовбурі сосни виділяється більше смоли
- біля дерев і пеньків ростуть гриби
- мурашник має крутий схил
- сніг на схилах горбів розтає швидше
- мурашки будують свої оселі
- стовбури дерев більше вкриті мохом і лишайниками

З південного
боку

- суниці на галявині біля пенька дозрівають раніше
- у поодиноких дерев листя та гілки густіші й довші
- у поодинокій берези кора світліша

3. Познач на малюнку сторони горизонту.

